

*Бержанір І. А., к.е.н., старший викладач
кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Ковальчук М.С., студентка
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
innaberzhanir@ukr.net*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

У нестабільних ринкових умовах дуже важко забезпечити високий рівень збуту продукції і її вчасну оплату покупцями. Кризовий стан економіки змушує підприємства надавати свою продукцію з умовою відстрочки оплати. Несплата призводить до виникнення дебіторської заборгованості, ефективне ведення обліку, внутрішнього контролю та управління якою стає одним з першочергових завдань підприємства.

У процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку з цим у нього виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи. За даними бухгалтерського обліку можна визначити суму заборгованості на будь-яку дату, але звичайно така сума визначається на дату балансу [1].

Управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на прибутковість суб'єкта господарювання і передбачає розробку дисконтної та кредитної політики щодо малоефективних покупців і визначення шляхів прискорення повернення боргів, а також вибір умов продажу, які забезпечують гарантоване надходження грошових коштів.

Проте на сьогодні існує ряд проблем щодо обліку розрахунків з покупцями, а саме:

- недостатня розробленість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги;
- можливість отримання інформації про дебіторську заборгованість у тому обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків підприємства з покупцями;
- непристосованість та неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів відповідно до П(С)БО 10;
- погано налагоджена система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах;
- нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю [2].

Тому виникає необхідність у розробці заходів, спрямованих на вдосконалення обліку та аудиту розрахунків з покупцями, та власне дебіторської заборгованості.

На сьогодні існує певна недосконалість моделей створення резерву сумнівних боргів. Відповідно до вимог П(С)БО 10 сума резерву сумнівних боргів визначається за одним із двох методів: за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості або методом застосування коефіцієнта сумнівності [3]. Загальним негативним моментом для обох методів розрахунку є їх нормативна неврегульованість та неефективність використання на підприємствах. Оскільки метод абсолютної суми сумнівної заборгованості прийнятний лише для підприємств з невеликою кількістю дебіторів. Метод використання коефіцієнта сумнівності доцільно використовувати лише для заборгованості, термін якої не перевищує року. Оскільки даний метод спирається лише на дані минулих періодів і може дещо не відповідати ситуації в майбутньому. Вважаємо, що резерв повинен формуватись на базі експертних оцінок фінансового менеджменту підприємства і формуватись бухгалтерами підприємства, виходячи з реальних показників поточного та прогнозованого

фінансового стану свого підприємства. На сьогодні більшість підприємств України не створює резерв сумнівних боргів через незрозумілість та недостатню регламентованість його створення, хоча дебіторська заборгованість присутня у більшості підприємств.

До дебіторської заборгованості, призначеної для продажу, найчастіше застосовують такі фінансові інструменти, як факторинг. Це зумовлює необхідність детального відображення в обліку аутсортингу, факторингу дебіторської заборгованості шляхом застосування фінансових інструментів. На сьогодні відступлення прав грошової вимоги з укладенням договору відображають за допомогою субрахунку 377. Віднесення продажу дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги до складу іншої дебіторської заборгованості у разі передачі боргових прав аутсортеру (фактору) є логічним і методологічно правильним кроком, але викликає перекручення інформації, що негативно впливає на якість прийняття управлінських рішень. Для обліку аутсортингу пропонуємо ввести до Плану рахунків окремий субрахунок рахунку 37 «Розрахунки з факторингу» з деталізацією в аналітичному обліку.

Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних фінансового обліку. Облікова інформація про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності розкриває стан розрахунків з контрагентами, є засобом для проведення фінансового й економічного аналізу та оцінки показників діяльності підприємства. Тому внутрішній контроль дебіторської заборгованості на підприємстві є тим засобом, що може визначити її достовірне відображення у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг. Незважаючи на всі його переваги, внутрішній контроль дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах є нерозвинутим. Проблемами його є відсутність на підприємстві особи чи відділу, обов'язком якого було б

здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту за системою обліку, в тому числі і дебіторською заборгованістю.

Необхідність створення відділу внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства є очевидною, проте достовірно оцінити економічну ефективність його діяльності досить проблематично. Бухгалтерами рідко здійснюється аналіз дебіторської заборгованості. Хоча аналіз є ефективним засобом контролю, значення аналізу дебіторської заборгованості особливо збільшується в період інфляції, коли іммобілізація власних коштів стає дуже не вигідною. Тобто потрібно проводити постійний моніторинг заборгованості, своєчасно висувати претензії щодо виникнення боргів та попереджувати їх виникнення у майбутньому.

Таким чином, вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю передбачає проведення таких заходів:

- виключення із партнерів підприємства з низькою платоспроможністю;
- періодичний перегляд граничної суми кредиту стосовно кожного дебітора;
- розробка заходів з роботи з дебіторами зі створенням цільової групи та зазначенням термінів, відповідальних, оцінки витрат та отриманого ефекту;
- використання фінансових інструментів, що мінімізують ризики неповернення боргу: поруки, векселів, банківської гарантії, акредитивів, інкасо;
- врахування інформації про зміни обсягів простроченої дебіторської заборгованості у фінансових планах підприємства.

Критерієм якості управління дебіторською заборгованістю є збільшення рентабельності капіталу, що може бути досягнуто шляхом лібералізації кредитної політики та збільшенням продажу або жорсткої кредитної політики та прискорення обігу дебіторської заборгованості.

Список використаної літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 25.10.99 р. № 725/4018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

2. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення – Г. О. Москалюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – №7(21). – 2012. – С. 173–178.

3. Неживенко А. П. Методика обліку дебіторської заборгованості і основні напрями її вдосконалення / А. П. Неживенко // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Серія: Економічні науки. – 2013. – № 7. – С. 165–170.

*Колос І.В., к.е.н., доцент, САР
доцент кафедри обліку і аудиту
Національний університет харчових технологій
irynakolos2016@gmail.com*

ОБЛІКОВА ФУНКЦІЯ В ОЩАДЛИВОМУ УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах трансформаційної економіки важливого значення для управління сучасним промисловим підприємством набуває сукупність якісних даних й інформації щодо результатів функціонування. В цьому аспекті посилюється роль облікової функції в обґрунтуванні раціональних економічних рішень в контексті ощадливих перетворень з орієнтацією на сталий соціально-економічний розвиток.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних підходів до розвитку обліку як найважливішої функції управління промисловим підприємством в контексті запровадження і підтримання ощадливих перетворень на безперервній основі.

Серед українських виробників посилюється зацікавленість до управління на засадах ощадливості [1]. Основоположна ідея японської філософії полягає у фокусуванні діяльності промислового підприємства на постійне безперервне вдосконалення створення цінності для кінцевого споживача з мінімізацією аж до ліквідації втрат. Такий підхід спрямовано на незначні зміни і покращення повільними темпами протягом періоду функціонування, що дозволяє досягати і